CSEMADOK - NAGYKAPOS

1948
Könyörtelen idők
1998

Felelős kiadó:
CSEMADOK Városi Szervezete Nagykapos
A kiadás szponzora:
Lelespress
Szedés és számítógépes tördelés:
Bogoly János

ELŐSZÓ

A lassan elmúló 20. század nem volt kegyes a Kárpát-medence magyarságához, mert a megpróbáltatások sorozatát kellett elszenvednie. A történelem behatott az emberek mindennapi életébe, feldúlta a századok alatt kialakult közösségi kapcsolatokat, összefonódásokat. A szlovákiai őshonos magyarok történetének egyik sötét fejezete, máig fájó emléke a kitelepítés és a paritásos lakosságcsere. Hosszú évtizedekig nem volt lehetővé téve, hogy a felnövő nemzedékek az igazságnak megfelelően megismerjék a felvidéki magyarság 2. világháború utáni megpróbáltatását, mert ez nem volt érdeke az uralkodó rendszernek és államhatalomnak. Az iskolai történelemkönyvek elhallgatták vagy félremagyarázták a jogfosztottság éveinek történetét. Történelmi tudatot viszont csak úgy lehet kialakítani, ha pontosak, igazak és valósak ismereteink az adott korszakról, vagyis torzításmentesen és hamis történelmi szemlélet nélkül kell megismernie a fiatalabb korosztályoknak a történelmi tényeket. Él azonban még az a nemzedék, amely átélője, elszenvedője volt a felvidéki magyarság meghurcoltatásának.

Hogy megbocsássunk, de ne feledjünk, ezért vállalkozott a Csemadok nagykaposi szervezet a Nagykaposról kitelepítettekkel való találkozó megszervezése.

E kis füzetet pedig ajánljuk mindazoknak, aki ismerni szeretnék múltunkat, de nem közömbösek jövőnk iránt sem.

Hajduk György

Mottó: *"S mégis magyarnak számkivetve*
lelkem sikoltva megriad -
édes Hazám, fogadj szívedbe,
hadd legyek hűséges fiad!"

A "Hazahívó Szülőföld" szavára gyűltünk össze, hogy emlékezzünk az 1945-48-as évekre, amikor mi, felvidéki magyarok hontalanok lettünk! Ezeknek az éveknek az tanúi mind-mind egyénileg élték meg azt. Minden család sorsa egy sorstragédia, alig akadt család, ahol nem a fájdalom és kétségbeesés ütött volna tanyát. Fájdalom az elhurcolt apa, férj, szülő, gyermek, testvér miatt, és később az elűzetés. Kétségbeesés a jövő iránt.

Magyarország háborút vesztett ország lett, s mint tudjuk: Jaj a legyőzötteknek! A győztes diktál. Nekünk Beneš diktált, a kassai kormányprogramot bejelentő 1945-ös beszédével, ahol az egész felvidéki magyarságot háborús bűnösnek kiáltotta ki. Ekkor tette évekre hontalanná, így földönfutóvá, minden emberi jogától megfosztottá az itt élő több százezer magyart. Mindezt még 1943-ban, jóval a háború megnyerése és befejezése előtt jóváhagyatta a világ második legnagyobb hóhérával, Sztálinnal. (S hogy tévedés ne essék, csak megjegyzésként: az elsőszámú hóhért ne Európába keressék...) Így került sor a bosszúállásra. Hiszen Sztálin már akkor kijelentette: a magyar kérdés csak vagonok kérdése. Az első szakasz a "malenkij robot" volt, a második pedig mi, az elűzöttek, a kitelepítettek voltunk. De amíg Nagykapos és környékére sor került, addig valóban 3 keserves, könyörtelen év tel el.

Kapost az oroszok 1944. nov. 24-én foglalták el, és már dec. 3-án elhurcolták Mikolajcsik (Mikolai) Jánost, Balogh Bálintot és Juhász Lajos úgy, hogy azt többé senki sem tudta, hogy hová és miért. Következett a "Malenkij robot". 1945 májusában elbocsátották a magyar közalkalmazottakat, ezzel máról holnapra kereset nélkül maradtak. A színmagyar településeken, ahol csak magyar iskolák voltak, szeptemberben már nem kezdődhetett meg a tanítás. Bezárták a magyar iskolákat. Megindult a pedagógusok és a közép- és főiskolákat végző tanulók tömeges átköltöztetése Magyarországra. Megszüntették a magyarok számára a nyugdíjak kiutalását. A 45-ös év vége és a 46-os év eleje a megfélemlítés tobzódásának ideje. Ekkor megrendezték az ún. népbírósági pereket, nagyobb részében a vagyonosabbak ellen és azon nők ellen, akiknek férjét már korábban elhurcolták. 1946. január 14-én is elhurcoltak többeket, később megtudtuk, hogy egy részüket átdobták Magyarországra. Még 1945 végén dr. Magda Sándor református püspöknek megtiltották az igehirdetést, de ő mégis utoljára 1946. újév napján imádkozott a szegény, szenvedő magyarokért. A következő vasárnaptól már fia folytatta az istentiszteleteket. 1946. február 14-én Prágában tárgyalt Vladimír Clementis

csehszlovák és Gyöngyösi János magyar külügyminiszter a magyarok kitelepítéséről. Éppen ebben az időben ki akarták tenni az utcára: Mikolai Jánosnét 4, Pápai Istvánnét szintén 4, és Juhász Lajosnét egy gyermekével. Szerencsére az egész község melléjük állt, és így nem lett belőle semmi, csak pusztán annyi, hogy pl. Mikolainé lakásába beköltöztettek egy csendőrt családostól.

A magyar iskolakötelesek 1945 és 1950 között teljesen ki voltak zárva a kötelező oktatásból. A középiskolások egy része Sárospatakon és Sátoraljaújhelyen tanult tovább, illegálisan járva a határon keresztül, úgy, ahogy azt Dobos László is leírta a Földönfutókban. A mi esetünkben ez 1947-ig tartott, mert akkorra már annyira megszigorították a határt, hogy volt aki hazajött a szülői házhoz, vagy aki akkor el tudott helyezkedni kollégiumban, az Magyarországon maradt. Mi, felvidéki magyarok, 1945-ben még annak örültünk, ha a háborúból a család egy tagja hazajött. 1946-ban bíztunk a párizsi békeszerződés igazságtételében, hisz pl. Szlovákia sokkal hamarabb hadat üzent az SZU-nak, mint Magyarország. De ezt, mint tényt, igyekeztek elfelejteni és elfelejtetni. 1946- február 27-én aláírták a magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezményt, amiről mi semmit sem tudtunk, csak később döbbentünk rá, hogy miről is döntöttek: rólunk, nélkülünk. Erről akkor értesültünk, amikor a Szlovák Nemzeti Tanács kiáltványában üdvözölte a magyarországi szlovákokat, azokat, akik végre visszatérhetnek Csehszlovákia területére, ahonnan a magyaroknak menniük kellett. Kijelentették, hogy a "Trianoni határoknak előbb-utóbb etnikai határokká kell válniuk."

Közben 1946. június 17-én megjelent még a hírhedt reszlovakizációs törvény, amelyben a felvidéki magyarságot elmagyarosodott szlovákoknak tekintették. Úgy hitték, hogy ezzel és hasonló intézkedésekkel eltüntethetik a magyarságot, vagy legalábbis csökkenthetik számarányát.

Itt, Kaposon a Slanger vendéglő nagytermében - a moziteremben - tartottak egy nagygyűlést, ahol Dr. Szabad Antal, volt ungvári m. kir. ügyész tartott beszédet szlovákul. Beszéde vége felé közbeszóltam, kérve, hogy mondja el magyarul is, mert a teremben lévők 90%-a nem tud szlovákul, és nem tudja miről van szó. A rendezők nagy felháborodására, de folytatta magyarul, ill. megismételte a lényeget. A rendelet és a nagygyűlés is azt a célt szolgálta, hogy megpróbálja "visszatéríteni" szlovák népéhez az elmagyarosodott szlovákokat. Ha megfélemlítésekkel fűszerezve is, de tagadják meg magyarságukat. Ekkor sokunk sorsa már megpecsételődött. A Csehszlovák - Magyar Lakosságcsere-egyezmény keretében annyi hivatalosan kijelölt szlovákiai magyarnak kell elhagynia szülőföldjét, ahány magyarországi szlovák jelentkezett önként és kérte áttelepítését. A csehszlovák kormány, de főleg a szlovák politikusok nagy reményekkel kezdték el a toborzást. 700 aktivistájuk járta az országot, a háborúban vesztes Magyarországot a Szövetséges Ellenőrző Bizottság jelenléte mellett, akik ugyan nem mondták ki a magyarok kitelepítését Szlovákiából, de a hallgatás a támogatás beleegyezését jelentette. Megengedték, hogy mindent összehazudozzanak annak érdekében, hogy minél magasabb legyen a jelentkezők száma. Olyanok jelentkezését is elfogadták, akik a felelőségre vonás elől akartak áttelepülni Csehszlovákiába, sőt még kitelepítésre váró sváb is volt közöttük. Ennek eredménye 92.390 személy. Végül is csak 73.273 személy települt át Csehszlovákiába. A Szlovákiából áttelepítettek számát 80 ezernek mondják, de ez a szám nem valós. Ettől sokkal, sokkal több. Nem lakosságcsere volt ez, hanem csak annak álcázott embercserekereskedelem, könnyen tehették ezt a világ cinizmusa közepette. A hazudozás, a mellébeszélés, az írásos egyezmény be nem tartása ilyen körülmények között semmit sem jelent. Ugyan ki kéri számon?

De nézzük csak sorrendben az eseményeket: 46. február 27: az egyezmény megkötése (ez a "fehér cédula" születése), 46 okt. 8-i dátummal került kiadásra, mi 46 novemberében kaptuk kézhez, és az abban leírtak megszegése is ugyanabban a hónapban kezdődött el. 46. november 16-án megkezdik "fehér cédula" ellenére a magyar családok deportálását Csehországba a szudétanémetek helyét elfoglaló cseh gazdákhoz, cselédeknek. Valóságos embervásár alakult ki már a vasútállomáson, amikor egy-egy városba megérkeztek a magyar családokkal zsúfolt tehervagonok. Úgy adták-vették ott a magyarokat, mint a vásárokban az állatokat szokták. 41.640 személy deportáltak így Csehországba, ami 393 községet érintett. Az indoklás: mivel a továbbiakban a csehszlovák-magyar lakosságcsere-tárgyalások lassan haladtak, szlovák javaslatra tették ezt, hogy a magyar hivatalos szerveket rákényszerítsék a taktikázásuk megszüntetésére, és komolyan fogjanak hozzá a lakosságcsere végrehajtásához. "S hogy ezt elérték végre, az éppen a Csehországba történt deportálásoknak volt köszönhető" - írta a Nové Prúdy 47. jún. 8-i száma. Nos a 46. febr. 27-i szerződés külön kihangsúlyozza, hogy e naptól (mármint 46. febr. 27-től) fogva a magyarokat semmilyen joghátrány nem érheti. Szó szerint hivatkoznak

az ún. 108/45-ös elnöki dekrétumra, hogy annak végrehajtását felfüggesztik, és ettől fogva sem a dekrétum, sem semmiféle más rendelkezés alapján a csehszlovákiai magyarok tulajdonát sem elkobozni, sem zár alá venni nem lehet. Mégis, mint korábban mondottam, 46. nov. 16-tól elkezdtek deportálni, és az azzal együtt járó teljes vagyonelkobzás is folyt egészen 1947. február 25-ig. Mindez történt a "fehér cédula" birtokában, annak a "jogvédő hatálya alatt". 1946-47 telén azon jelszó alapján, hogy pusztul legalább a magyar. És ez igaznak is bizonyult, mert a fűtetlen marhavagonokban az évszázad második leghidegebb telén a gyermekek, az öregek, a betegek bizony megtizedelődtek. A Szlovák Telepítési Hivatal utasításában a következő álltak: " A magyarok deportálását olyan következetességgel és pontosan kell végrehajtani, mint a hadseregben a napiparancsot! Tudatosítsák, hogy *történelmi küldetést* teljesítenek." A végrehajtás úgy történt, hogy az adott települést körbezárta a karhatalom és a deportálásról szóló végzést is maguk a katonák, vagy a csendőrök kézbesítették. Megvárva, míg kis motyóját összeszedte a család, vitték őket a nyitott teherautókra. Ilyen körülmények között a magyar lakosság megpróbált menekülni. Ahol a folyó a határ, ott csónakon, ahol sima sík a terep, ott gyalog, lóháton vagy teljes fogattal lépték át a magyar határt, hátrahagyva mindenüket. Ezt a menekülést is a csehszlovák hatóságok a kitelepítés egyik formájának tekintették, és nem nagyon bánták, ha minél többen így hagyták el szülőföldjüket, mert ezzel is eggyel kevesebb problémájuk lett. Ingyen az ölükben hullott minden, az elmenekültek teljes vagyona.

Ezekben a zordon időkben egyedül az egyházak emelték fel tiltakozó szavukat, élükön Mindszenthy József hercegprímással, aki 1947. febr. 5-én kért segítséget VI. György angol királytól és Truman amerikai elnöktől: "Az emberiség nevében kérem... méltóztassék az Isten örök törvényeibe és az emberségbe ütköző deportálások ellen tiltakozó szavát felemelni, és százezrek égbekiáltó gyötrelmét megszüntetni." Ugyanígy tiltakozott a református egyház is. Táviratban kérték tiltakozásra az Egyházak Világtanácsát, Genf, Hága, Párizs, New York, min-mind megkapta ezen táviratokat, hogy az ott székelő szövetségesek emeljék fel tiltakozó szavukat. A Párizsi Békeszerződést 1947. február 10-én írták alá. Azóta nincs béke. A csehszlovák kormány ugyan nem nagyon tűrte a "belügyeibe való beleavatkozást", de végül is a külföldi hangulat hatására mégis beszüntették a deportálást. A magyar állam sehol nem tiltakozott, mi háborút vesztett bűnös nép voltunk. Már Kossuth Lajos megmondta:

"Eltiport nemzet újjászülethetik, de öngyilkos nemzetre nincs feltámadás." Miért lettünk mi bűnös nép? Mert a mi jó vezetőink: Gerő, Rákosi, Révai és társaik mind-mind Moszkvából jöttek "haza", hozták magukkal a magyargyűlöletüket, mindennek pusztulni kellett, ami magyar. 40 éven keresztül csak a magyar bűnöket vésték az emberek tudatába, nekik mindegy volt, hogy hol tevékenykednek. Ők irányították a teljes magyar politikai gépezetet. Míg az olaszok Mussolinit, a németek Hitler tették meg fő bűnbaknak, addig mi az ilyen "jó" vezetők révén önmagunkat, az egész magyar népet kiáltottuk ki bűnösnek. Míg a Magyarországot körülvevő országokban nemzeti kommunizmus jött létre, addig nálunk nemzetellenes kommunizmus alakult ki. A hazafias érzés kiirtásával kezdték. Szörnyű bűnt követtek el a magyar nemzet ellen. Kihez is fordulhatott hát a szülőföldjéről elűzött, deportált magyar? Amikor a "fehér cédula" befejező szakaszában ez állt: "Forduljon hivatalomhoz, ha bármilyen joghátrány érné!". Azokhoz fordulni, akik mindenről tudtak, és semmit sem tettek?

Ebben a helyzetben valóban lett eredménye a deportálásoknak, elkezdték a kitelepítéseket. 1947 elején kezdték a Csallóközzel, és 1948. december 13-án hagyta el az utolsó vasúti szerelvény Csehszlovákiát a kitelepített magyarokkal. Csehszlovákia keleti határvidéke, Nagykapos és környéke 1948 őszén került sorra. Addigra már nagyon sokan önként átmentek Magyarországra. A kitelepítés lényegét pontokba szedték: a magyarok vezető rétegét, elsősorban az értelmiséget kell kitenni. Így lettek elsők a pedagógusok, a papok. Őket követték a legvagyonosabbak, a kollaboránsok és a megbízhatatlan elemek. 1948 nyarán kapták meg az értesítőt azon családok, akiknek háza, és persze vagyona megtetszett a 46-ban itt járt magyarországi áttelepülőknek. Ebben az értesítőben az állt, hogy kb. szeptember 29-én kerülnek sorra, addig szerezzék be az összes szükséges irataikat (anyakönyvi-, telekkönyvi kivonatokat, vagyonleltárukat), mert azokra szükség lesz az elszámolásnál Magyarországon. Erre később még visszatérek. 1948. október első hetében érkeztek meg a magyar MATEOSZ-teherautók Nagykaposra. Ezek voltak hivatva az összes ingóságok elszállítására a vajáni vasútállomásra. Ebben is politika volt, hogy nem a helyi vasútállomás lett az indító állomás. Elég ha ott búcsúzkodnak az egyes családok udvarán a rokonok, szomszédok, barátok, ismerősök. Ez így megoszlik. A másik pedig, hogy az esetleges tömeges tiltakozás esélyét is csökkentsék, ezért vitték egy távolabbi állomásra. A nagykaposi vasútállomásról 4 családot és a

vajáni vasútállomásról 10 családot. 1948. okt. 8-án indultak el a vasúti szerelvények, amelyik 14 családot vitt Magyarországra:

1./ Agárdi Antal:	2 szülő, 2 gyermek
2./ Asztalos Sándor:	1 nagyszülő, 2 szülő, 2 gyermek
3./ Danyi János:	2 szülő, 3 gyermek
4./ Hegedűs Sándor:	2 szülő, 3 gyermek
5./ Kiss Ernő:	2 szülő, 2 gyermek
6./ Köblös Ferenc:	2 szülő, 4 gyermek
7./ Köblös Gyula:	2 szülő, 2 gyermek
8./ Lengyel Istvánné:	1 szűlő (anya), 2 gyermek
9./ Papp Bertalan:	1 nagyszülő, 2 szülő, 1 gyermek
10./ Papp Lajos:	férj és feleség
11./ Rindó József:	2 szülő, 1 gyermek
12./ Pellei István:	2 nagyszülő, 2 szülő, 2 gyermek
13./ Simkó József:	1 nagyszülő, 2 szülő, 1 gyermek
14./ Szőlősi Ferenc:	férj és feleség.

A határon átlépő szerelvény első állomása Sátoraljaújhely. Itt vették nyilvántartásba a kitelepített kaposiakat. Itt kaptuk a fehér cédula helyett egy "kék" cédulát, azaz egy kék lapot, amely a későbbiekben minden kiállítandó hivatalos irat alapjául szolgált. Ez volt az első személyi igazolványunk is. Sátoraljaújhelyen még nem tudták megmondani, hogy hová kerülünk. A vonat továbbment Miskolcra, itt tájékozódás, és már kezdett derengeni, hogy a célállomás Békéscsaba lesz. De ez még nem biztos. Irány tehát: Hatvan, Szolnok, Békéscsaba. Békéscsabára megérkezve három felé szakították a 14 családot. 7 családot továbbirányítottak Elekre, egy román határ menti sváb faluba, ahonnan a svábokat kitelepítették Németországba. A békéscsabai állomáson maradtak helyzete volt abban a pillanatban a legrosszabb, ugyanis az ott maradt 7 családot úgy szórták szét, hogy még egymásról sem tudtak. 3 családot Békéscsabán hagytak, úgy szétválasztva őket is, hogy a város három felébe telepítették szét őket. Négy család a csabai tanyákra került, a lehető legrosszabb körülmények közé. A legnagyobb fokú kétségbeesés lett úrrá rajtuk. Volt olyan, aki Békéscsabától 8 km-re egy romos tanya udvarára pakoltak le úgy, hogy még az előző lakó benn volt a tanyában. Az állataikat sem tudták elhelyezni egy helyen. A legközelebbi tanya is legalább 1 km-re volt. Ez a legmegalázóbb helyzet volt. Minden, ami emberi érték, annak ez a legutolsó határa. Ezt elfogadni, vagy

ebbe beletörődni nem lehetett. de nem sokkal jártak jobban azok sem, akiket Elekre vittek, azaz mi sem. Bennünket a kitelepített svábok helyére vittek. Csak egy példát innen is. Amikor megérkeztünk Elekre, az oda kirendelt munkások, fülem hallatára jelentették ki, hogy "rohanjuk le ezeket, vegyünk el tőlünk mindent. Hiszen ezek rendkívül gazdagok, ha ennyi vagonnal jöttek". Csak az ugyancsak kirendelt karhatalom mentett meg minket a kirablástól. Általában a legromosabb házakba tettek bennünket. Volt olyan, ahol a sváb még benne volt a házában. Kétségbeesve fogadta a nyakára telepített felvidékieket. Ugyanolyan szörnyű érzés volt az érkezés, mint amilyen a búcsúzás volt a szülőföldtől. Minket raktak le, ő pedig nem tudta, mitévő legyen. Végül megegyeztek abban, hogy mind a ketten maradnak ebben a házban, és később megkeresik a megoldást erre a lehetetlen helyzetre. Itt, az ilyen eseteknél már nincs jelen a lakosságcsere-egyezmény, itt nincs államközi megállapodás, itt egy kitelepülni kényszerülő és egy betolakodó állt szemben egymással. Ezt nem lehetett elfogadni, megmagyarázni, ezt csak megélni lehetett. Ezt kellett bizony megélni. Mi, akik elhagyni kényszerültünk otthonunkat, most éreztük át igazán, hogy mit jelent a kitelepítés borzalmas megaláztatása. Itt, ebben a helyzetben minden tekintetben vagy értelemben a betelepülő helyzete a legrosszabb. Ő itt a nagy ismeretlenben az idegen, és itt ő valóban nem más, mint egy tehetetlen betolakodó, akit erre kényszeríttettek.

Sokan ebből a helyzetből kiszabadulni akarva, azonnal továbbmentek, és ezzel még a legelemibb áttelepüléssel járó jogaikat is elvesztették. Ugyanis minden áttelepülő, aki 15 kh-nál több földet hagyott ott, az minimum 15 kh földet kaphatott itt, és fedelet a feje fölé. Minden gazdálkodó megkapta azt a földterületet, amit korábban 15 kh alatt birtokolt. A minimum 3 kh volt, mert ez volt hivatva arra, hogy a megélhetési minimumot biztosítsa. Sokkal rosszabb helyzetben voltak a városiak, azon belül is az iparosok, kereskedők, az értelmiségiek. Ők valóban itt álltak kisemmizve. Sok esetben egy szalmaszálat sem kaptak a magyar államtól, hogy legyen mibe kapaszkodniuk. A felvidéki magyarság 15.700 lakóházat, 160 ezer kh földet hagyott ott, az itt megkapott töredékkel szemben. Mert pl. az áttelepülő szlovákok Magyarországon csak 4400 házat és 15 ezer kh földet hagytak. Ilyen körülmények között minden felvidéki kezdte keresni a helyét a továbbéléshez. Meg kellett barátkozni a helyzettel, s ha élni akartunk, el kellett kezdeni a munkát. Akik maradtak a letelepített helyen, elkezdték a gazdálkodást, abban a reményben, hogy nem

ıarad így és egyszer csak hazamegyünk. Végül látogatóba is csak 7 év múlva ›hettünk először, és akkor is csak nagy tortúra árán. Összeszámoltam, hogy kkor, 1955-ben 10- féle iratot kellett csatolni az útlevélkérelmemhez.

Igazságtalan lennék, ha nem emlékeznék meg a további kényszer- és önként itelepülőkről. Még 1947-ben politikai okokból kitelepítették 25 kg-os csomag-;al Balogh Kálmánt egyedül, Hornyák Bélát egyedül és Kárpáti Jánost egyedül. Jgyancsak még 1947-ben önként áttelepültek:

1./ Bacsár Károly pedagógus, egyedül: Bácsalmásra,
2./ dr. Kiss Bálint és felesége,
3./ dr. Magda Sándor ref. püspök és felesége

Sárospatakra1948-ban önként áttelepültek:

1./ Juhász Imre és felesége: Békéscsabára (gyerekeik már itt voltak)
2./ Kropok István: 2 szülő, 2 gyermek,
3./ Lobó János, egyedül,
4./ Pápai Istvánné 4 gyermekével (férje már itt volt.)

1960-ban önként: Mikolay Jánosné 2 gyermekével (1 gyerek már itt volt.)

És végül 1948. december 13-án ugyancsak a kényszer-kitelepítés sorsára ıutottak:

1./ Bellák Barnabás (nagyszelmenci ref. lelkész) 2 szülő, 2 gyerek)
2./ Csanálosi Géza, 2 szülő és 4 gyermek,
3./ Galgóczy István, (ungmogyorósi bíró) 2 szülő és 2 gyermek,
4./ Ladányi Sámuel (veskóci bíró) 2 szülő és 3 gyermek,
5./ Hadházi István, apa és leánya,

Ez az 1948. december 13-i kitelepítési vasúti szerelvény volt az utolsó, amelyik a kitelepítettel Csehszlovákiát elhagyta. És az idők múltával megkérdeztem több családot, hogy ők miért nem mennek haza látogatóba. A válasz nagyon kézenfekvő és egyszerű volt: "Tudod, ha én oda (haza) mennék, onnan nem jönnék többé vissza." És igazat adtam nekik, átérezve azt, amikor egy öreg, meggyökeresedett fát átültetnek, azt tovább bolygatni, biztos a fa halálát jelenti. Igen, őket is ez érte volna, meg is mondták. És sajnos erre is van egy példánk: amikor Agárdi Antal bátyánk másodszor jött látogatóba Kaposra. a szíve itt tartotta, "itt szakadt meg" és már csak a halottas kocsi hozta vissza családjához és közénk, Elekre. Hej, pedig, de sokszor elmondták, elmondtuk a költővel együtt, csak egy kicsit lerövidítve, hogy: "de szeretnék egyszer hazamenni, Édesanyám sírján megpihenni, Keresztfáját megcsókolnám lágyan, Nincsen ennél forróbb, szentebb vágyam! Édesanyám odafent az égben: Ugye látod,

nem maradt így mégsem! S ugye anyám, hazamegyünk egyszer!" Nos, ez a remény volt az éltető erő és az előrevivő. De sajnos egy nagyon nem jó világnak lett tanúja az ország, és benne a felvidéki nép is. Sorstársaink közül is sokan megjárták a munkatáborokat, osztályidegennek minősí131313tették, jöttek a büntetések, a kuláklista. Szinte majdnem minden felvidéki kuláklistára került. Ismét féltünk és rettegtünk, mert soha nem lehetett tudni, kire mit ognak rá, alaptalanul. A rendszernek bőven volt végrehajtója, még a felvidékiek közül is. Mi már ezt egyszer átéltük itt. Kaposon, a rettegés, a félelem óráit, napjait. És itt is a leghűségesebb végrehajtók elsőként a Hlinkagárdisták, majd a magyarok közül a nyilasokból azonnal kommunistává vedlettek voltak a legjobb végrehajtók. Amikor az egyik ilyen "barátunk" lóhátról, fehér kesztyűben osztogatta ítéleteit. Valóságos kis-istennek hitték magukat. Egyet megszolgáltak: ők nem kaptak fehér cédulát. Egyszóval megtanultunk elég korán hallgatni. Hallgatni kellett, ha nem akarta valaki szándékosan megásni saját sírját. Hosszú hallgatásra ítéltettek bennünket, annyira, hogy még ma is bűnnek számít az igazság, a tények kimondása, és ezt nem lehet még teljes félelem nélkül tenni. Egy demokráciában, ha demokrácia van, bátran lehet beszélni a háború befejezése után történtekről. Azokról a szörnyűségekről, melyeket csak azok az emberek éreztek át igazán, akik azt átélték, túlélték. Mi történt a magyarokkal: A Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben és a Vajdaságban? Felmérte-e valaki valaha is, hogy Beneš Csehszlovákiájában a terror, a kínzás és a kegyetlenség mennyi áldozatot követelt? Az internáltak, a deportáltak, a kényszermunkára hurcoltak, a csak úgy, nyomtalanul eltűntek, civilek és magyar katonák, vagy a Pozsony mellett tömegesen kivégzett magyar leventék száma összesen mennyire tehető?

Az tény, hogy a második világháborúnak a felvidéki magyar nép lett az egyik legnagyobb vesztese. A saját hazájában is mikor történik már meg a 200 ezer felvidéki magyar kártalanítása, kártérítése? Hova lett a vagyonkülönbség? És itt térek vissza a korábban említett vagyonleltárra. Azért kértek 1948-ban pontos és teljes vagyonfelmérést, hogy az majd az elszámolás tárgyát képezze. Ezzel az elszámolással tartozik a magyar állam. A mi vagyonkülönbözetünkkel fizették ki Csehszlovákiának a háborús jóvátételt. Poprádon most a két fél megegyezett, hogy a magyar államnak nincs semmi követelése a szlovák állammal szemben. Ezek alapján a felvidéki magyarok vagyonával gyarapodott, annak révén gazdagodott a magyar állam. Most itt lenne már az ideje végre,

11. lap.

nogy kérjük, sőt követeljük a 200 ezer felvidéki magyar kártérítését. Ehhez kérjük a Rákóczi Szövetség segítségét is. nem értjük ugyanis, hogy miért ez a nagy hallgatás országosan rólunk. Úgy látszik, mi a 10 millió magyarban sem vagyunk benne. Már minden néven nevezendő károsult megkapta a jóvátételt, sőt van, aki kétszer is. Ilyenek a Magyarországról kitelepített svábok. Aki a német államtól teljes kártalanítást kaptak, és most a magyar állam is kiosztotta részükre a kárpótlási jegyeket. Csak mi, Csehszlovákiából kiűzött magyarok maradtunk ki mindenből. Csehszlovákiából kitelepítettek, mert magyarok voltunk. Magyarországon legjobb esetben "cseszkók" lettünk. És még örüljünk, nogy nem rosszabbak. Mert volt ilyen is. 50 év telt el, és nagyon sok akadályba ütköztünk. Az 50 év alatt nagyon sokan elmentek már közülünk, főleg az akkori családfők, mind. Ők már szinte valamennyien elhunytak, örök álmukat alusszák, a szülőföltől távol lévő temetőkbe pihennek. Mi, akik még élünk, és mindezeket átéltük, mindig hazajövünk, mert a mi otthonunk a felvidék marad. A gyökerek lassan szakadoznak, az álmok még kísértenek, de az idő múlik, és mindig kevesebb koszorú jelzi a felvidéki temetőkbe, hogy valaki itthon járt. A felvidéki harangok még meg-megszólalnak, ha egy felvidéki meghal Magyarországon. Mindig van még, aki emlékezik. Az Isten áldja meg az itthon maradottakat, az emlékezőket.

Az Ungi Táj 92. márciusi számában Végh Dezső, a Felvidéki gondolatok március 15-én című versének befejező versszakát így kezdi: "Felejtsük el a fájó múltat, Omoljon le minden gát!"

"Múlt nélkül nincs jelen, jelen nélkül nincs jövő" Kölcsey ezt írta valamikor: "Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe, s fiadnak hagyd örökül ha kihunysz: A haza mindenek előtt!" Én ehhez hozzáteszem, hogy azt is hagyd örökül fiadra: *soha ne feledd a múltat!* Azzal egyetértek, hogy omoljon le minden gát, de azzal nem, hogy el kell felejteni ezt a fájó múltat. Éppen fordítva: Soha nem szabad elfelejteni, de megbocsátani kell! Meg kell bocsátani, mert csak így élhet békében egymás mellett itt, a Kárpát-medencében magyar és nem magyar. A költő szavaival kezdtem mottóként soraimat és azzal is szeretném befejezni. Dési Huber István emlékére írta Radnóti Miklós: "Ember vigyázz, figyeld meg jól világod: ez volt a múlt, emez a vad jelen - hordozd szívedben. Éld e rossz világot, és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte, hogy más legyen."

Lobó János
Elek